

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Володимир ДУБІНСЬКИЙ

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня

вищої освіти

за освітньо-науковою програмою Спеціальна освіта

спеціальності

А6 Спеціальна освіта (за спеціалізаціями)

галузі знань

А Освіта

мова навчання

українська

2025 р.

Розробники програми: **Світлана МИРОНОВА**, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти; **Світлана МИХАЛЬСЬКА**, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти; **Олена ЧОПІК**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти.

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти.
Протокол № 6 від 19 травня 2025 року

Завідувач кафедри

Світлана МИХАЛЬСЬКА

Розглянуто та схвалено радою з науково-методичної роботи і забезпечення якості вищої освіти факультету спеціальної освіти, психології і соціальної роботи.

Протокол № 7 від 22 травня 2025 року

Голова ради з науково-методичної роботи і забезпечення якості вищої освіти факультету спеціальної освіти, психології і соціальної роботи

Вадим ЛЕВИЦЬКИЙ

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-наукової програми

Світлана МИРОНОВА

ВСТУП

Практика здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю А6 Спеціальна освіта факультету спеціальної освіти, психології і соціальної роботи є обов'язковою освітньою компонентою освітньо-наукової програми «Спеціальна освіта», спрямована на закріплення теоретичних знань, умінь та навичок, отриманих здобувачами вищої освіти під час освітнього процесу, набуття і вдосконалення фахових компетентностей.

Практика організовується та проводиться відповідно до навчальних планів, «Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка», законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом Міністерства освіти України від 08 квітня 1993 р. № 93 (zareestrovano v Ministerstvi yustitsii Ukrainy 30 kvitnya 1993 r. za № 35), «Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка».

Відповідно до освітньо-професійної програми «Спеціальна освіта» здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю А6 Спеціальна освіта факультету спеціальної освіти, психології і соціальної роботи проходять науково-педагогічну практику.

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Мета практики – формування компетентностей, необхідних для виконання комплексу функціональних обов'язків науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти у процесі підготовки фахівців спеціальності А6 Спеціальна освіта.

Завдання практики:

- поглиблення і закріплення теоретичних аспектів психолого-педагогічних і фахових знань, творче застосування їх у практичній діяльності викладача закладу вищої освіти;
- формування навичок творчого, науково-педагогічного та методичного пошуку, оволодіння ефективними інноваційними педагогічними та інформаційними технологіями; формами і методами навчальної та науково-дослідної роботи зі студентами;
- оволодіння методами і формами педагогічного прогнозування та планування навчально-виховного процесу;
- формування особистісно-моральних та особистісно-вольових якостей, соціально та професійно значущих якостей, світоглядної та громадянської позиції, необхідних для викладача ЗВО;
- створення умов для професійного зростання аспірантів, оволодіння ними специфікою діяльності викладача закладу вищої освіти;
- розвиток уміння аналізувати й оцінювати свою діяльність, а також коригувати її на основі рефлексії, піклуватися про професійне самовдосконалення;
- поглиблення розуміння сутності основних принципових позицій освітньої політики, що проводиться в державі, та умов їх практичної реалізації в закладі вищої освіти.

Бази практики: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи. Інші заклади вищої освіти України згідно з укладеними договорами.

Компетентності, які мають бути сформовані у аспірантів під час проходження практики

Відповідно до ОНП спеціальності:

Інтегральна компетентність - здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти, застосовувати методологію наукової діяльності та педагогічної науки, проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне і практичне значення.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 06 Здатність здійснювати науково-педагогічну та освітню діяльність у закладах вищої освіти (наукових установах), у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

СК 07 Здатність реалізовувати професійні компетентності з виконання трудових функцій викладача закладу вищої освіти у процесі підготовки фахівців спеціальності А6 Спеціальна освіта (за спеціалізаціями) з дотриманням студентоцентрованого підходу.

Програмні результати навчання:

ПРН 02 Розуміти загальні принципи, методи освітніх наук, а також загальну методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти та у викладацькій практиці.

ПРН 05 Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

ПРН 10 Організовувати та здійснювати освітній процес у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, розробляти та викладати навчальні дисципліни зі спеціальної та/або інклюзивної освіти у закладах вищої освіти.

ПРН 11 Володіти сучасними теоріями і концепціями у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, професійною етикою, нести відповідальність за особистий професійний розвиток.

ПРН 12 Застосовувати сучасні концептуальні та методологічні знання, науково-педагогічні технології, термінологію, знання про сучасний стан розвитку спеціальної та інклюзивної освіти у власних наукових дослідженнях та викладацькій практиці.

Терміни проходження практики: науково-педагогічна практика проводиться у 6 семестрі, передбачає 6 кредитів (180 год.), триває протягом 4 тижнів, завершується диференційованим заліком. Практика згідно з навчальним планом триває в березні.

Організація проведення практики: наказ про проведення практики готує відділ аспірантури; безпосередню організацію, проведення практики та контроль за нею здійснює кафедра спеціальної та інклюзивної освіти. Під час настановної конференції аспіранти одержують завдання практики і методичні рекомендації до її проведення. По необхідності консультуються у керівника практики, який призначається з числа науково-педагогічних працівників кафедри спеціальної та інклюзивної освіти. По завершенні практики проводиться підсумкова конференція.

Обов'язки аспірантів на практиці

Відповідно до Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка аспіранти повинні:

- до початку практики пройти в Університеті інструктаж з охорони праці;

- до початку практики отримати від керівника практики від кафедри направлення, методичні матеріали (методичні вказівки, програму, щоденник, індивідуальне завдання) та консультації щодо оформлення необхідних документів;

- своєчасно прибути на базу практики;
- якісно та у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики та вказівками її керівників;
- вивчити правила охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку і суворо дотримуватись їх;
- відповідати за виконану роботу та її результати;
- вести щоденник практики;
- своєчасно виконати програму практики, подати звіт та захистити його у терміни, визначені наказом.

Обов'язки керівників практики від кафедри

Відповідно до Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка керівник практики від кафедри призначається наказом ректора відповідно до навчального навантаження науково-педагогічних працівників.

Керівник практики аспірантів від кафедри:

- контролює кількість а, які проходять практику;
- розробляє тематику індивідуальних завдань на практику, що сприяють формуванню компетентностей та видає їх аспірантам;
- узгоджує з керівником практики від бази практики індивідуальні завдання з урахуванням особливостей бази практики;
- до початку практики проводить із аспірантами інструктаж з безпеки життєдіяльності та охорони праці, оформляє відповідні документи;
- бере участь у розподілі аспірантів за місцями практики;
- бере участь у настановних інструктивних нарадах та підсумкових конференціях з питань практики;
- відстежує своєчасне прибуття аспірантів до місць практики;
- здійснює контроль за виконанням програми практики та строками її проведення;
- забезпечує спільно з керівником практики від бази практики високу якість її проходження згідно з програмою;
- контролює забезпечення необхідних умов праці, організації побуту аспірантів та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці та техніки безпеки;
- надає методичну допомогу аспірантам під час виконання ними індивідуальних завдань, перевіряє робочу документацію;
- надає методичну допомогу аспірантам при підготовці до проведення занять, відвідує та оцінює залікові заходи, аналізує їх;
- проводить консультації щодо опрацювання зібраного матеріалу та його використання для звіту про практику;
- інформує аспірантів про порядок подання звітів про практику та їх захисту;

- перевіряє звітну документацію здобувачів вищої освіти;
- приймає захист звітів аспірантів про практику в складі комісії, оцінює результати практики аспірантів, виставляє оцінки у залікові книжки;
- здає звіти аспірантів про практику на кафедру;
- готує звіт про проведення практики.

Правила техніки безпеки

Аспірант виконує правила внутрішнього розпорядку закладу та правила техніки безпеки відповідно до вимог Інструкції №ІІ-26 з охорони праці для асистента викладача, з якими ознайомлюється на настановній конференції (додається до робочої програми).

Зміст практики

1. Участь у настановній конференції.
2. Планування власної діяльності.
3. Ознайомлення з ОПП спеціальності А6 Спеціальна освіта, НМК дисциплін, навчальними та робочими програмами, обладнанням кафедр спеціальності.
4. Вивчення науково-методичної літератури з дисциплін, за якими передбачені лекції і практичні заняття.
5. Відвідування та аналіз занять провідних викладачів спеціальності А6 Спеціальна освіта.
6. Підготовка лекцій, практичних/лабораторних занять.
7. Ознайомлення з студентами, психолого-педагогічний аналіз студентського колективу, студентського активу.
8. Читання 2-х лекцій з презентаціями.
9. Проведення практичних, лабораторних занять (4 заняття).
10. Індивідуальна робота з студентами.
11. Розробка тестів / контрольної роботи / МКР.
12. Розробка виступу для науково-методичного семінару.
13. Проведення позааудиторних заходів зі студентами.
14. Розробка завдань для практики бакалаврів.
15. Участь у засіданні кафедри.
16. Участь у науково-методичному семінарі кафедри.
17. Проведення засідання студентського наукового гуртка / проблемної групи.
18. Оформлення документації практики.
19. Захист практики, участь у підсумковій конференції.

Зміст роботи за тижнями практики			
1-й	2-й	3-й	4-й
Участь у настановній конференції	Підготовка лекцій, практичних/лабораторних занять		Участь у засіданні кафедри

Планування власної діяльності	Читання лекцій з презентаціями, їх самоаналіз		Участь у науково-методичному семінарі кафедри
Ознайомлення з ОПП спеціальності А6 Спеціальна освіта, НМК дисциплін, навчальними та робочими програмами, обладнанням кафедр спеціальності	Проведення практичних, лабораторних занять, їх самоаналіз		Проведення засідання студентського наукового гуртка / проблемної групи
Відвідування та аналіз занять провідних викладачів спеціальності А6 Спеціальна освіта	Індивідуальна робота з студентами		Розробка завдань для практики бакалаврів
Вивчення науково-методичної літератури з дисциплін, за якими передбачені лекції і практичні заняття		Розробка тестів / контрольної роботи / МКР	
Підготовка лекцій, практичних/лабораторних занять		Розробка виступу для науково-методичного семінару	
Консультації у керівника практики, викладачів	Консультації у керівника практики, викладачів		
Ознайомлення з студентами, психолого-педагогічний аналіз студентського колективу, студентського активу.			
	Проведення позааудиторних заходів зі студентами		
			Оформлення документації практики
			Захист практики, участь у підсумковій конференції

Індивідуальні завдання (освітні компоненти і теми добираються індивідуально):

- вивчення змісту освітніх компонентів професійної підготовки у підготовці фахівців спеціальності А6 Спеціальна освіта, його співвіднесення з ОПП спеціальності;

- визначення співвіднесення обов'язкових та вибіркових дисциплін у навчальних планах спеціальності А6 Спеціальна освіта;

- аналіз навчальних програм освітніх компонентів професійної підготовки фахівців спеціальності А6 Спеціальна освіта щодо їх відповідності компетентностям, передбаченим в ОПП;

- розробка планів лекційних занять;

- розробка презентацій з конкретних тем освітніх компонентів професійної підготовки;

- розробка планів і змісту практичних, лабораторних занять; - добір методів навчання до певних тем з дисциплін спеціальності А6 Спеціальна освіта;
- розробка завдань для різних видів практики бакалаврів;
- розробка фрагментів контрольних і самостійних робіт, екзаменаційних білетів, тестів з спеціальної педагогіки;
- розробка завдань для самостійної роботи студентів з освітніх компонентів спеціальності А6 Спеціальна освіта;
- розробка виступів для науково-методичного семінару;
- розробка позааудиторних заходів зі студентами;
- розробка змісту засідання наукового гуртка;
- підготовка науково-методичного семінару кафедри.

Перелік документів, які веде аспірант під час практики і подає на кафедру після завершення:

1. Індивідуальний план роботи, затверджений методистом від фахової кафедри.
2. Тексти 2 лекцій з презентаціями.
3. Розробки двох практичних / лабораторних занять.
4. Виступ на науково-методичному семінарі кафедри (протокол методичного семінару).
5. Тести / завдання контрольної роботи / завдання МКР).
6. План позааудиторного заходу з студентами.
7. Розробка засідання наукового гуртка / проблемної групи.
8. Щоденник практики.
9. Звіт практиканта за визначеною формою, оцінений керівником практики.
10. Характеристика практиканта, написана керівником і засвідчена печаткою навчального закладу.

При оформленні документації аспірант використовує в якості зразків НМК дисциплін кафедри, протоколи засідань кафедри, протоколи науково-методичних семінарів, плани роботи наукових гуртків / проблемних груп, плани виховної роботи кафедри і факультету.

Аспірант дотримується вимог до документації, передбачених Положенням про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, Положення про навчально-методичне забезпечення освітніх компонентів у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. URL: <https://drive.google.com/file/d/1L8T1Twkwn4hvUilKktIQB946p5RhRqCX/view>

Вимоги до звіту про практику

Звіт має містити відомості про виконання аспірантом усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, розділи з охорони праці та техніки безпеки, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо. Вимоги до оформлення звіту повідомляються аспірантам на настановній конференції.

Критерії оцінювання результатів практики та визначення рівня сформованості компетентностей:

1. Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної, зокрема, викладацької діяльності.
2. Сформованість педагогічної майстерності аспіранта, загальна та мовленнєва культура, ораторське мистецтво.
3. Здатність до самостійного пошуку, оптимального вибору традиційних та інноваційних засобів, прийомів, форм і методів навчання, освітніх технологій.
4. Розвиток педагогічного мислення, вміння вивчати досвід колег, здатність до самоаналізу, об'єктивної самооцінки всіх видів професійної діяльності, власна професійна компетентність.
5. Характер міжособистісних стосунків, які склалися у практиканта з студентами, здатність до особистісно-орієнтованого спілкування.
6. Активність, мобільність у процесі виконання завдань практики, здатність до професійного саморозвитку.
7. Рівень науково-теоретичної підготовки з дисциплін спеціальності, вміння використовувати знання з різних дисциплін у процесі підготовки та проведення лекційних і практичних занять, самостійної і наукової роботи з студентами, адекватність і повнота оперування ними тощо.
8. Здатність брати участь у організації науково-педагогічної роботи профільної кафедри, знання та розуміння принципів організації роботи профільної кафедри.
9. Розвиток вміння створювати власні науково-педагогічні твори за профілем кафедри.
10. Здатність забезпечувати освітній процес підготовки фахівців спеціальності А6 Спеціальна освіта.
11. Дисциплінованість та відповідальність практиканта, правильність і грамотність оформлення звітних матеріалів практики.

Підсумки практики оцінюються диференційованим заліком за 100-бальною системою.

Порядок підбиття підсумків практики

Після закінчення терміну практики аспіранти звітують про виконання програми практики та індивідуального завдання. Форма звітності аспіранта про проходження практики-письмовий звіт.

Письмовий звіт разом з іншими документами, що передбачені робочою програмою практики (щоденником, індивідуальним завданням, характеристикою, методичними розробками, рецензіями та ін.), подається на рецензування керівнику практики від кафедри. Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики від кафедри звіт у друкованому вигляді подається на захист.

Звіт має містити відомості про виконання аспірантом усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, розділи з охорони праці та

техніки безпеки, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо. Вимоги до оформлення звіту визначаються робочою програмою практики.

Щоденник є частиною звіту аспіранта. Враховуючи специфіку проведення практики, кафедри можуть розробляти окрему форму щоденника.

Звіт підписує аспірант, підписує та оцінює безпосередній керівник від бази практики, члени комісії з захисту звітів про проходження практики.

Звітні матеріали практики аспірантів (щоденник, звіт, характеристика, відгуки тощо) зберігаються на кафедрах впродовж трьох років.

Звіт з практики захищають аспіранти в комісії, призначеній завідувачем кафедри, факультетським керівником практики. До складу комісії входять керівники практики від кафедр Університету і, за можливості, від бази практики, а також викладачі дисциплін фахової підготовки.

Комісія оцінює результати практики аспірантів у терміни, встановлені відповідним наказом про проведення практики аспірантів на базах практики в останні дні її проходження або в Університеті впродовж двох тижнів навчальних занять після завершення практики.

Підбиття результатів практики відбувається відповідно до принципів та критеріїв, передбачених робочою програмою практики. За наслідками звіту та його обговорення аспірант одержує диференційований залік.

Оцінка за практику вноситься до відомості обліку успішності аспіранта, залікової книжки/індивідуального навчального плану аспіранта за підписом голови комісії.

Аспіранту, який не виконав програму практики з поважних причин (підтверджених документально), може бути надано право на проходження практики повторно. Аспірант, який вдруге отримав негативну оцінку з практики, відраховується з Університету. Аспірант, який не виконав програму практики без поважних причин або отримав оцінку «не зараховано»/«незадовільно» за результатами захисту звіту з практики, відраховується з Університету за невиконання навчального плану.

Підсумки практики обговорюють на засіданні кафедри, а загальні підсумки практики – на вчених радах факультетів не менше одного разу впродовж навчального року.

Література

Основна

1. Методичні рекомендації до проведення практики для студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта спеціалізації 016.02 Олігофренопедагогіка галузі знань 01 Освіта / Педагогіка: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / [кол. авторів; за заг. ред. О. В. Чопік]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 212 с. URL : <https://surl.li/vypbv>

2. Миронова С.П., Михальська С.А. Науково-прикладні дослідження і проєкти в спеціальній та інклюзивній освіті: навчальний посібник. Кам'янець-

Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. 128 с. URL: <https://surl.li/oqqooc>

4. Положення про навчально-методичне забезпечення освітніх компонентів у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. URL: <https://surl.li/nbkdsb>

5. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. URL : <https://surl.li/uniceu>

Додаткова

1. Дубасенюк О.А., Антонова О.Є. Методика викладання педагогіки: Навчальний посібник 2-ге вид. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 375 с.

2. Короткова Ю.М., Новікова О.О., Мухіна Г.В. Основи педагогічної майстерності й творчості викладача закладу вищої освіти: навчальний посібник / За заг. ред. С.С.Вітвіцького. Одеса: Олді+, 2023. 162 с.

3. Кучинська І.О. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2020. 292 с.

4. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. О.В.Малихіна, І.Г.Павленко, О.О.Лаврентьєва, Г.І.Матукова. Київ: КНТ, 2014. 262 с.

5. Миронова С.П., Докучина Т.О. Самостійна робота студентів з підготовки до підсумкової атестації за спеціальністю 016 Спеціальна освіта: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. 132 с.

6. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту: Монографія. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2007. 304 с.

7. Миронова С.П., Чопік О.В. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник. 2-ге видання, перероблене та доповнене. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 332 с.

8. Освітні технології: Навч. метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За заг. ред. О.М. Пехоти. К.: А.С.К., 2001. 255 с.

9. Пінчук Ю.В. Риторика, культура та техніка мовлення корекційного педагога: навчально-методичний посібник. К.: Книга-плюс, 2016. 168 с.

10. Самостійна робота студентів з дисциплін професійної підготовки за спеціальністю 016 Спеціальна освіта: навчально-методичний посібник. Кол. авторів; за заг. ред. С.П.Миронової. Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2018. 144 с.

11. Самостійна робота студентів з дисциплін професійної підготовки за спеціальністю 016 Спеціальна освіта: навчально-методичний посібник. Кол. авторів; за заг. ред. С.П.Миронової. Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. Частина 2. 224 с.

12. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з дисциплін професійної підготовки за спеціальністю 016 Спеціальна освіта: навчально-методичний посібник / [кол. авторів; за заг. ред. М.Г. Буйняк]. 2-ге вид., перероб. й доп. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. 304 с.

13. Стинська В.В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Івано-Франківськ, 2022. 180 с.